

Oddelek za psihiatrijo

1. SIMPOZIJ NEKEMIČNIH ODVISNOSTI Z MEDNARODNO UDELEŽBO

Zbornik povzetkov

**Univerzitetni klinični center Maribor
Oddelek za psihiatrijo**

1. 10. 2019

1. SIMPOZIJ NEKEMIČNIH ODVISNOSTI Z MEDNARODNO UDELEŽBO

Založnik

Univerzitetni klinični center Maribor,
Oddelek za psihiatrijo, Ob železnici 30, 2000 Maribor

Urednik

Zoltan Pap

Oblikovanje in tisk

Univerzitetni klinični center Maribor,
Oddelek za psihiatrijo, Ob železnici 30, 2000 Maribor

Naklada

Dosegljivo na: <https://www.ukc-mb.si/strokovna-srečanja/zborniki>

Organizacijski odbor

Zoltan Pap, dipl. zn.
Mateja Lajh, univ. dipl. soc. del.
asist. Tilen Zamuda, dr. med., spec. psih.
Jure Koprivšek, dr. med., spec. psih.
Aida Antunović, dipl. del. ter.
Jelka Senekovič, dipl. m. s.
Silvana Rafolt, mag. zdr. nege.

Strokovni odbor

asist. Tilen Zamuda, dr. med. spec. psih.
izr. prof. dr. Maja Rus Makovec, dr. med.
Jure Koprivšek, dr. med. spec. psih.
Zoltan Pap, dipl. zn.

Kazalo vsebine

Uvodnik, <i>Tilen Zamuda, dr. med. spec. psih</i>	5
POVZETKI PREDAVANJ	6
Enota za bolezni odvisnosti UKC Maribor – predstavitev vizije, poslanstva in mreže sodelovanja , <i>Zoltan Pap, dipl. zn., Mateja Lajh, univ. dipl. soc. del.</i> ..	7
Nevrobiologija odvisnosti , <i>Tilen Zamuda, dr. med., spec. psih.</i>	8
Mladi in nove oblike odvisnosti , <i>izr. prof. dr. sc. Zoran Zoričič, specialist psihiatrije, subspecialist alkoholizma in drugih odvisnosti</i>	9
Radosti in pasti nove tehnologije , <i>Miha Kramli, terapevt</i>	10
Patološko hazardiranje: »Kako organizirati zdravljenje?« , <i>prim. dr. sc. Robert Torre, specialist psihiatrije, subspecialist alkoholizma in drugih odvisnosti</i>	11
Delavnica: Demonstracija uvodnega motivacijskega razgovora s patološkim hazarderjem , <i>izr. prof. dr. sc. Zoran Zoričič, specialist psihiatrije, subspecialist alkoholizma in drugih odvisnosti</i>	12
POVZETKI POSTER PREZENTACIJ	13
NightArt , <i>Lara Godec in Lucija Golčer</i>	14
Odnos in komunikacija učiteljev zdravstvene nege in dijakov do oseb z demenco , <i>Natalija KIRBIŠ, dipl. m. s., Sabina EBERL, dipl. m. s.,</i>	15
Skupina za zdravljenje odvisnosti od alkohola Radlje ob Dravi , <i>Violeta Gradišnik, univ. dipl. soc. del.</i>	17
Portal mladi hazarder , <i>Marjan Ornik</i>	18
Društvo IndiJanez – Center Šteker , <i>Ramiz Derlić</i>	19

Uvodnik

asist. Tilen Zamuda, dr. med. spec. psih.

Univerzitetni klinični center Maribor, Oddelek za psihiatrijo

Z razvojem civilizacije smo pridobili prej ne slutene možnosti sproščanja, medsebojnega povezovanja, pridobivanja informacij, materialnih dobrin, zaslužka... Vse te možnosti smo začeli uporabljati, včasih tudi zlorabljati...

Najprej igre na srečo, nato nakupovanje, televizija in digitalna tehnologija, ki je bila sprva rezervirana za tehnične zanesenjake. Igre, dostopnost do raznovrstnih informacij, pornografija, socialna omrežja... Več kot je bilo možnosti, večji delež populacije se jih je poslužil, od najmlajših do najstarejših. Večina uporabnikov je zmogla nadzor nad uporabo, nekateri pa ne. Delež le-teh je rasel vzporedno z rastjo vseh uporabnikov.

Se vam zdi uvod nekoliko nejasen? Res je.

Ker se nove možnosti pojavljajo s tako silovitostjo, se podobno hitro pojavljajo tudi nove težave in s tem veliko nejasnosti. Strokovnjaki temu težka sledijo. Tako imenovane nekemične ali vedenjske odvisnosti so bile sprva izraz, rezerviran za odvisnost od iger na srečo, vendar se spekter teh odvisnosti zelo hitro širi. V vmesnem času pa se je utrdilo tudi zavedanje, da so te odvisnosti tesno povezane z odvisnostmi od kemičnih snovi.

Kdo naj se ukvarja z nekemičnimi odvisnostmi? Javno zdravje, psihiatrija, psihoterapija, antropologija, sociologija, religije, ali vsak po svoje?

Ta simpozij je bil načrtovan z namenom, da izmenjujemo znanja in izkušnje ter si odgovarjamo na vprašanja, ki se nam zastavljajo v zvezi z nekemičnimi odvisnostmi. Pogled v prihodnost kaže, da bomo ta znanja vse bolj potrebovali.

POVZETKI PREDAVANJ

Enota za bolezni odvisnosti – predstavitev vizije, poslanstva in mreže sodelovanja

Zoltan Pap, dipl. zn. in Mateja Lajh, univ. dipl. soc. del.

Univerzitetni klinični center Maribor, Oddelek za psihiatrijo

Enota za bolezni odvisnosti deluje v okviru Oddelka za psihiatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor in predstavlja organizacijsko enoto z največjo kapaciteto bolniških postelj za zdravljenje odvisnosti od alkohola v Sloveniji. Zagotavlja celostno in na sodobnih temeljih osnovano biopsihosocialno obravnavo odvisnih od alkohola. Zaradi vse večjega deleža bolnikov s pridruženimi duševnimi motnjami in motnjami v osebnostnem razvoju je Enota začela razvijati mrežo sodelovanja z izven bolnišničnimi organizacijami, hkrati pa posodobila tudi lasten program zdravljenja, z namenom učinkovite obravnave psihopatologije sodobnega časa. Pomembno poslanstvo Enote je tudi skrb za zadovoljivo regijsko pokritost Severovzhodne Slovenije z izven bolnišničnimi terapevtskimi skupinami, ki predstavljajo nujen predpogoj za uspešno rehabilitacijo naših bolnikov. Enota za bolezni odvisnosti želi svoje delo v prihodnosti še naprej nadgrajevati in s tem na območju svojega delovanja postati pobudnik in nosilec strokovnega razvoja ter medsebojnega sodelovanja, tj. stičišče strokovnih služb za bolezni odvisnosti v Severovzhodni Sloveniji.

Ključne besede: bolezen odvisnosti, zdravljenje, Enota za bolezni odvisnosti, Severovzhodna Slovenija.

Nevrobiologija odvisnosti

asist. Tilen Zamuda, dr. med. spec. psih.

Univerzitetni klinični center Maribor, Oddelek za psihiatrijo

Že dolgo časa je znano, da možgani delujejo po principu avtomatizma, da vedenje, ki ga velikokrat ponavljamo, lahko izvajamo brez posebnega razmišljanja. Možgani odvisnega so zaradi nagnjenosti k avtomatizaciji še bolj usmerjeni k izvajanju odvisniškega vedenja (in uporabi substanc v primeru odvisnosti od kemičnih substanc). Pri odvisnosti je pomembno okvarjen tudi nagrajevalni sistem, kjer je najpomembnejši možganski prenašalec dopamin. Kemične substance in tudi samo odvisniško vedenje vplivajo na nagrajevalni center tako, da sproščajo dopamin bolj kot naravni nagrajevalci. V spremenjeno delovanje možganov odvisnega je vključena tudi množica drugih procesov. Poznavanje mehanizmov spreminjanja možganov ob odvisnosti se je z razvojem nevroznanosti zelo razmahnilo. Prineslo je nove pristope v obravnavo odvisnosti in ovrednotilo že uveljavljene načine zdravljenja.

Ključne besede: možganski avtomatizem, odvisniško vedenje, nagrajevalni sistem, naravni nagrajevalci, dopamin, nevroznanost.

Mladi in nove oblike odvisnosti

izr. prof. dr. sc. Zoran Zoričić, specialist psihiatrije, subspecialist alkoholizma in drugih odvisnosti

Klinički bolnički centar »Sestre milosrdnice« Zagreb, Klinika za psihijatriju (Hrvaška)

Sistemi zdravljenja odvisnosti, sloneči na integraciji izkušenj iz Hudolinove alkohološke šole, institucionalnega in izveninstitucionalnega programa zdravljenja ter zdravljenja odvisnosti od nedovoljenih drog s substitucijskimi programi, so se pred petdesetimi leti soočili z epidemijo težav in motenj povezanih sprva s patološkim hazardiranjem, nato pa tudi z odvisnostjo od sodobnih medijev. Zaradi neizkušenosti in dotlej pomanjkljivega strokovnega znanja je stroka problematiko ignorirala, jo moralizirala, odgovornost pa prelagala na državo ali same igralce. Toda postopno so se vzpostavili programi zdravljenja sprva samih patoloških hazarderjev, nato pa tudi odvisnikov od računalniških igrice in sodobnih medijev. Uporabila se je izkušnja z modelom zdravljenja odvisnih od alkohola, oz. integrirala se je diagnostika in zdravljenje v institucionalnem okolju ter rehabilitacija v nevladnih organizacijah. Vzpostavitev abstinence od odvisniškega vedenja je predpogoj za delo na zorenju osebnosti in vzpostavitvi bolj funkcionalnega vedenja. V skladu s sistemsko teorijo je fokus na družini, ki je objekt lastnega okrevanja in tudi subjekt okrevanja drugih s pomočjo skupinskega dela, utemeljenega na principih polodprte srednje skupine.

Ključne besede: patološko hazardiranje, odvisnost od sodobnih medijev, zdravljenje.

Radosti in pasti nove tehnologije

Miha Kramli, terapevt

Zdravstveni dom Nova Gorica, Center za zdravljenje odvisnosti

Še nobena civilizacija ni posegla v zibelko. Naša je. Več kot polovica otrok prosti čas danes žal preživi v virtualnem svetu. Gre za civilizacijski problem. Ko v svojem življenju otroci, mladostniki, odrasli začitijo določene primanjkljaje, pomanjkljivosti, poiščejo v virtualnem svetu ravno to, kar jim v realnem manjka, poiščejo vlogo v internetnih vsebinah in jo igrajo. Veliko ljudi je danes prepričanih, da je virtualno bolj realno kot realnost.

Ključne besede: otroci, mladostniki, odvisnost, nova tehnologija

Patološko hazardiranje: »Kako organizirati zdravljenje?«

*prim. dr. sc. Robert Torre, specialist psihiatrije, subspecialist
alkoholizma in drugih odvisnosti*

*Klinički bolnički centar »Sestre milosrdnice« Zagreb, Klinika za
psihijatriju (Hrvaška)*

Organizirati zdravljenje patoloških hazarderjev »iz nič« oz. iz nule ni bilo preprosto, predvsem zato, ker ministrstvo za zdravje sprva ni kazalo nobenega interesa za to področje, sama stroka pa je problematiko ignorirala, predvsem zaradi strahu pred navalom na novo vzpostavljene kazuistike na najpogosteje že izgorele kadre. Pred dvanajstimi leti je v Zagrebu začel delovati »KLOK«,¹ kot del sistema nevladnih organizacij, oz. skupin, delujočih po vzoru klubov zdravljenih alkoholikov. Sam formalni okvir ni bil tako pomemben; zakonska določila so bila upoštevana, vsebina dela pa je bila organizirana po principu vsaj dvoletnega programa z vključitvijo družinskih članov. Skupina je od samega začetka prepoznana na družbenem nivoju in je dobila tudi določeno finančno podporo s strani občinskih oblasti, vzpostavila pa je tudi sodelovanje z združenjem organizatorjev iger na srečo, osnovano na procesu odgovorne organizacije le-teh. Skupine se sestanejo enkrat tedensko, vedno ob istem času v večernih urah. Glavni namen in cilj delovanja skupine je premik patološkega hazarderja iz pozicije objekta v pozicijo subjekta svojega zdravljenja in tudi zdravljenja preostalih članov skupine. Evalvacija dela v »KLOK« je pokazala 60% abstinenco v trajanju dveh let, kar je velika spodbuda za celoten tim. Toda pred stroko je izziv, da model zdravljenja organizira v regionalnih centrih oz. v zavodih za javno zdravje in bolezni odvisnosti, z namenom, da upošteva načelo, da ima vsak bolnik pravico za pomoč v lastnem okolju. Finančna sredstva za organizacijo programa zdravljenja je potrebno pridobiti neposredno iz deleža davčnih prihodkov, pridobljenih iz prometa iger na srečo.

Ključne besede: patološko hazardiranje, zdravljenje, KLOK.

¹ Klub liječenih ovisnika o kocki [klub zdravljenih patoloških hazarderjev].

Delavnica: Demonstracija uvodnega motivacijskega razgovora s patološkim hazarderjem

izr. prof. dr. sc. Zoran Zoričić, specialist psihiatrije, subspecialist alkoholizma in drugih odvisnosti

Klinički bolnički centar »Sestre milosrdnice« Zagreb, Klinika za psihijatriju (Hrvaška)

Skozi delavnico in interaktivno razpravo se prikažejo tehnike uvodnega motivacijskega razgovora, premagovanja nezrelih odporov, psihoedukacijskega procesa in iniciacije v skupine samopomoči, utemeljeno na razgovoru s samim bolnikom.

Ključne besede: patološko hazardiranje, bolnik, razgovor.

POVZETKI POSTER PREZENTACIJ

NightArt

Lara Godec in Lucija Golčer

Združenje DrogArt

NightArt je certifikat, ki se osredotoča na promocijo varovanja zdravja v nočnem življenju. Sledi principom zmanjševanja škode, saj v nočno življenje vpeljuje standarde kakovosti ter tako izboljšuje pogoje za manj tvegano zabavo. Namenjen je nočnim klubom, lokalom, organizatorjem festivalov ipd. Od klubov, ki ga želijo imeti, certifikat zahteva, da je v klubu izobraženo osebje, da je vedno na voljo brezplačna voda in kondomi ter čepki za ušesa. Pogodba takšen klub tudi zavezuje, da skrbi za preventivo in informativno gradivo. Osveščati mora o tem, da je vožnja v vinjenem stanju nedopustna, vinjene pa spodbujati k uporabi javnega prevoza. Certifikat NightArt se bo tudi v prihodnje osredotočal na uveljavitev zdravja kot vrednote in cilja.

Ključne besede: nočno življenje, standard kakovosti, zmanjševanje škode, promocija zdravja.

Odnos in komunikacija učiteljev zdravstvene nege in dijakov do oseb z demenco

*Natalija KIRBIŠ, dipl. m. s., Sabina EBERL, dipl. m. s.
Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor*

Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) opredeljuje demenco kot krovni izraz ali sindrom kronične ali progresivne narave, pri katerem gre za poslabšanje kognitivnih funkcij in vedenja, ter presega vse tisto, kar bi lahko pričakovali od normalnega procesa staranja. Okvaro kognitivnih funkcij pogosto spremljajo tudi poslabšanje čustvenega nadzora, družbenega vedenja in motivacije. leta 20130 naj bi skupno število ljudi z demenco doseglo 82 milijonov ljudi, leta 2050 naj bi skupno število ljudi doseglo 152 milijonov ljudi. Najpogostejša oblika demence je Alzheimerjeva bolezen in predstavlja kar 60% do 70% primerov. Ima fizični, psihološki, socialni in gospodarski vpliv ne samo na ljudi z demenco, ampak tudi skrbnike, družine in družbo na splošno. Ločimo 2 obliki obravnave oseb z demenco (integrirana in segregirana oblika). Obe zahtevata spoštljiv, human in prijazen odnos, psihosocialni pristop, dajanje občutka koristnosti, koncept dela brez oviranja, ustvarjati vtis domačnosti in varnosti, omogočiti zasebnost (če si tega želijo). Področje izobraževanja je eno najobsežnejših področij medgeneracijskega sodelovanja, ker zajema vse generacije. Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor (SZKŠ) izobražuje in vzgaja dijake, smeri zdravstvena nega in bolničar/ negovalec za pomoč in oskrbo ljudem z demenco v okviru učnega programa in prostovoljnega dela. Pridobivanje znanja in izkušenj dijakov v kliničnem okolju ali v domovih starejših občanov (DSO) sta eden najpomembnejših elementov v procesu izobraževanja v programu zdravstvene nege in bolničar/ negovalec. Pri vodenju, usmerjanju in razvoju dijakov je ključnega pomena vloga mentorja (srednješolske učiteljice strokovnih predmetov in praktičnega pouka). Za dijake pomeni klinično usposabljanje ali usposabljanje v DSO prvi stik s prakso in poklicem, za katerega se izobražujejo. Dijaki imajo do mentorja in do programa izobraževanja veliko pričakovanj. Zato mora imeti mentor veliko strokovnega znanja, izkušenj in visoko razvite osebne in profesionalne vrednote, potrebne za ta poklic, dobre komunikacijske in organizacijske sposobnosti, predvsem pa veliko spoštovanja in veselja za delo z ljudmi. Mentorji smo vzgled in vzor dijakom. Le-ta predstavljata najuspešnejšo obliko izobraževanja. Na SZKŠ Maribor sva mentorici v mesecu marcu 2018 pripravili dva anketna vprašalnika. Vprašalnik 1 je bil namenjen dijakom.

Izpolnilo ga je 290 dijakov. Vprašalnik 2 je bil namenjen učiteljicam (profesoricom) strokovnih predmetov in praktičnega pouka zdravstvene nege. Izpolnilo ga je 13 učiteljic. Z raziskavo smo prišli do zaključka, da imata ob diagnozi demenca veliko moč topla in prijazna beseda. Prav tako ima velik vpliv in pomen vloga mentorja, torej učiteljev, profesorjev.

Ključne besede: odnos, komunikacija, dijak, demenca.

Skupina za zdravljenje odvisnosti od alkohola Radlje ob Dravi

Violeta Gradišnik, univ. dipl. soc. del.

Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor

Vsaka odvisnost, med katerimi je najpogostejša prav odvisnost od alkohola, ima dolgoročne posledice tako v socialnem okolju kot v kakovosti življenja posameznika. Posledice so lahko tako hude, da odvisni izgubi stike v svojem ožjem in širšem družbenem okolju, saj negativni učinki alkohola ne vplivajo samo na zdravje posameznika, temveč tudi na splošno dobro počutje posameznika, njegove družine in družbe, to pa vodi v znatno znižanje kakovosti življenja vseh tistih, ki so v tesnejšem stiku z odvisno osebo. Cilj zdravljenja je izboljšanje duševnega, telesnega in socialnega stanja, česar pa ni možno doseči brez abstinence. Le-ta torej ni cilj, temveč osnova za zdravljenje. V obdobju procesa zdravljenja odvisni od alkohola preko spreminjanja lastnih stališč in prepričanj na novo oblikuje svoje navade, norme in pričakovanja. Terapevtske skupine za zdravljenje alkoholizma so pomemben člen v verigi zdravljenja alkoholne zasvojenosti. V terapevtskih skupinah zdravljenici s pomočjo svojcev, medsebojne pomoči, samopomoči in terapevtske pomoči lažje vzdržujejo abstinenco. Prav tako jim je terapevtska skupina v pomoč pri izboljševanju družinskih odnosov ter odnosov v bivalnem in delovnem okolju.

Ključne besede: alkohol, odvisnosti, terapevtska skupina, zdravljenje.

Portal mladi hazarder

Marjan Ornik,

Zavod Etnika

Portal Mladi hazarder predstavlja najpomembnejšo slovensko spletno platformo za iskanje informacij in brezplačne pomoči pri težavah, ki so posledica iger na srečo. Portal je namenjen tudi vsem prizadetim, ki se nahajajo v ožjem krogu hazarderja v težavah, to so člani družine ter prijatelji in sodelavci. Pravočasno prepoznavanje znakov problematičnega igranja na srečo je ključnega pomena za prizadetega posameznika in njegove bližnje. Ob splošni preventivi je prav hitra intervencija naše najpomembnejše orodje, ki ga imamo na voljo v boju s hazardersko motnjo in njenimi številnimi negativnimi posledicami, tudi tistimi najbolj tragičnimi.

Ključne besede: hazard, zasvojenost, brezplačna pomoč.

Društvo IndiJanez – Center Šteker

Ramiz Derlić, univ. dipl. ing.

Društvo IndiJanez – Center Šteker

Center Šteker predstavlja prvi za uporabnike brezplačen specializiran program v severovzhodnem delu Slovenije, ki nudi celostno obravnavo na področju zasvojenosti z digitalnimi tehnologijami. Osredotočamo se na več različnih podpodročij zasvojenosti, in sicer na škodljivo rabo spleta na splošno, socialnih omrežij, mobilnega telefona, tablic, televizije, računalniških in on-line iger, iger na srečo ter spletne pornografije.

V okviru programa »**Izštekaj se**« izvajamo:

- svetovanja uporabnikom, ki so zasvojeni z digitalnimi tehnologijami in njihovim ključnim bližnjim,
- pomoč pri vključevanju uporabnikov v resnično življenje.

Svetovanja izvajamo v dveh enotah, v svetovalnici Maribor in svetovalnici Murska Sobota, v katerih obravnavamo tudi uporabnike iz sosednjih upravnih enot.

V okviru programa »**Zaštekaj**« izvajamo:

- preventivne delavnice za osnovnošolce in srednješolce na temo prekomerne rabe digitalnih tehnologij,
- delavnice in predavanja za starše in strokovne delavce,
- tehnično podporo staršem, namenjeno seznanitvi staršev z uporabnimi znanji za zagotavljanje varnosti na spletu.

Ključne besede: zasvojenost, digitalne tehnologije, severovzhodna Slovenija.